

гранично просто: «Ми бажаємо виховати культурного робітника, дати їй освіту, бажано середню і кваліфікацію ...». А закінчив він цю характеристику словами: «Він повинен бути веселим, бадьорим, підтягнутим ... здатним жити і любити життя, він повинен бути щасливим. І таким він повинен бути в свій кожен нинішній день» [3, с. 397]. Напевно, немає більш гуманної завдання, ніж виховати щасливу людину.

На даний момент особливо гостро відчувається дефіцит виховної програми. Звичайно, рекомендації, сформовані Антоном Семеновичем в 30-ті роки, зараз просто не відповідають соціально-економічним умовам країни. Однак, не варто забувати сформульовані А. С. Макаренком вимоги: «Проектування особистості як продукту виховання повинно здійснюватися на підставі замовлення суспільства» [4, с. 236]. Наступна концепція талановитого педагога - виховний колектив. Макаренко говорив, що згуртований колектив дітей і педагогів у міру свого розвитку стає активним і могутнім вихователем особистості. Колектив - це мета виховання. У Антона Семеновича педагог ні в якому разі не стоїть над особистістю і колективом. Він є рівноправним членом колективу, пов'язаним з абсолютно кожним членом узами товариства. А творцем виховного процесу є не тільки педагог, але і самі діти. Для А. С. Макаренка не існує такої дилеми, як особистість або колектив. Своім ідеалом він вважав – гармонію і єдність особистості і колективу.

Американський учений Б. Бейкер говорив: «Проблеми, які вивчав А. С. Макаренко, залишаються актуальними до нашого часу і стосуються всього світу». Був згоден в цілому з його думкою, канадський колега В. Зілберман додав, „Книжки Макаренка можуть надихати думку, покращити професійний рівень людей, які вивчають виховання людини”.

Отже, педагогічний досвід А. С. Макаренка є найвищою вершиною майстерності сучасної педагогіки. Антон Семенович вніс великий вклад в розвиток концепцій педагогічної науки. Він розробляв новаторські рішення і розглянув окремі питання радянської теорії про виховання. Отже, ніколи не забувайте істини: «У виховній роботі немає дрібниць» [4,с.157]. В цьому і полягає філософія виховання А. С. Макаренка. Лише усвідомивши її істинний сенс, можна виділити провідні аспекти педагогічного новаторства Антона Семеновича Макаренка.

Список використаної літератури

1. Козлов І. Ф. Педагогічний досвід А. С. Макаренка. – М.: Просвещение, 1987. – 159 с.
2. Макаренко А. С. Педагогічні твори в 8-ми томах. Том 4. – М.: Педагогіка, 1984. – 809 с.
3. Макаренко А. С. Педагогічні твори в 8-ми томах. Том 5. – М.: Педагогіка, 1985. – 336 с.
4. Макаренко А. С. Виховання громадянина. – М., 1989. – 308 с.

Софія ЄВЛАХОВА

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ У СПАДЩИНІ К. Д. УШИНСЬКОГО

Сьогоднішня система освіти в Україні безупинно розвивається, тому для неї необхідний постійний саморозвиток та відновлення. На нашу думку, головна мета освіти – це розвиток творчого потенціалу людини. Проте на сьогоднішній день цього не достатньо, потрібен гармонічний розвиток людини як особистості. Тому на допомогу приходять праці видатних педагогів минулих століть – Г. Ващенко, А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський та інших. Серед них є і К. Д. Ушинський – видатний український та російський педагог. У фундаменті педагогічних поглядів К. Ушинського в рамках духовно-морального виховання є: ідея народності в суспільному вихованні; прищеплення любові до праці; виховування почуття патріотизму; моральні взаємини між людьми; особистий приклад учителя; опора на релігію. Дослідження спадщини великого педагога, зокрема вчення про роль рідної мови в моральному і розумовому навчанні й вихованні

дітей, та ідеї народного виховання присвячені праці Е. П. Білозерцева, Н. І. Ліфінцева, В. М. Меньшикова, Л. І. Міщенко та Л. В. Чернової. Актуальність цієї теми привернула увагу: С. Р. Бабушко, М. Гусака, І. А. Княжева, Г. Костюка, І. Ф. Кривонос, Б. Мітюрова, П. Пелеха, М. Терехової. Її ідею гармонійного розвитку дитини вивчали: Власенко О. М., Дем'янчук О. Н., Крук М. З., а педагогічну діяльність досліджували – К. Забродська, В. Осадчук, Т. Кушпіль. Дослідження наукових робіт показали, що спадщина К. Ушинського завжди перебувала у полі зору дослідників.

Метою статті є про аналізування педагогічних ідей у спадщині великого педагога К. Д. Ушинського.

Костянтин Дмитрович Ушинський будучи патріотом своєї країни написав багато статей, присвячених педагогіці та вихованню. Її перші праці «Про користь педагогічної літератури», «Про народність у суспільному вихованні», «Три елементи школи» були присвячені саме родинному вихованню, яке тісно перепліталося з національним (патріотичним). У статті «Про сімейне виховання» К. Д. Ушинський чітко виразив, що родинне виховання формується на ґрунті великої поваги до народу. Тому він вважав, що діти повинні вивчати свою рідну мову, так як найважливішим засобом розуміння одне одного є мова, вона є ядром душі народу, «кращий і навіть єдиний правильний спосіб проникнути в характер народу – засвоїти його мову, і чим глибше ввійшли ми в мову народу, тим глибше ввійшли в його характер» [2, с. 125]. На його думку, основне завдання родини є виховання такої людини, яка б цінувала рідну мову та країну. У багатьох своїх творах К. Ушинський звернув увагу на те, що першим і головним вихователем є мати, тому що вона є необхідним посередницьким членом між мистецтвом, наукою та поезією, характером і звичаями народу. Виховання її справді дуже складний та кропіткий процес, який потрібно здійснювати з любов'ю, терпінням і мудрістю, це притаманно тільки матері своєї дитини.

К. Д. Ушинський вважав, що без знання минулого не може бути побудоване майбутнє, зокрема у педагогічних питаннях. Суспільство завдяки відповідям минулого може розвиватися та реалізовуватися. «Історичне життя народу ще не утворило певної національної освітньої системи, але її досвід вказує на правильні шляхи, її органом мусить бути самостійна незалежна педагогічна література, її завданням – виробити і направити громадську думку на педагогічні питання» [1, с. 110].

У статті «Про народність у суспільному вихованні», – він роздумував про те, що національність – це основа всього виховання сучасного підростаючого покоління, як в патріотичному настрої так і в любові до країни та людей, що в ній проживають. На думку К. Д. Ушинським ідея національності освіти, одна із найважливіших інструментів вивчення історії своєї Батьківщини, та виступає як засіб патріотичного виховання покоління і привчає в людині повагу до рідної мови. «Мова народу – найкращий цвіт усього його духовного життя, який ніколи не в'яне» – говорив він [3, с. 198].

За словами Костянтина Дмитровича, національність (народність) – це основний критерій у створенні системи освіти та процес навчання для власної країни. Але що ж таке національність? Національність – це насамперед приналежність особи до нації, народу або держави. Національність тісно пов'язана з освітою, без неї немає цілісної та міцної держави. У сучасному суспільстві наш народ не цінує навчання так, як це цінується у багатьох інших країнах, відповідно з цього впливає безвідповідальність до майбутнього свого життя. На сьогоднішній день дуже мало людей, які розуміють сутність та цінність навчання, така людина затребувана та є надійним партнером у своїй сфері діяльності. Освіта, яка була побудована на основі ідей національності, розвиває у дітей як почуття патріотизму так і почуття обов'язку перед батьківщиною. Вона навчає їх ставити інтереси інших на порядок вище за особисті. У понятті освіти, національність є тісно пов'язаною з питаннями про виховну цінність рідної мови, що відображають багатство та багатогранність людського життя. Саме тому одна з найважливіших

соціально-педагогічних проблем К. Д. Ушинського – це ідея національної освіти, яку він інтерпретував досить широко.

Проаналізувавши педагогічну спадщину К. Д. Ушинського та його педагогічні ідеї, ми дійшли до висновку, що національне виховання є ключовим елементом патріотичного виховання молодого покоління. К. Ушинський вірив, якщо поєднати фізичне, господарсько-трудове та духовно-моральне виховання, ми отримаємо цілісний напрям виховання, який буде гармонічно розвивати людину. Саме тому педагогічні ідеї К. Д. Ушинського зараз успішно реалізуються не тільки під час розвитку незалежної України, а й у розвитку національної школи, яка в свою чергу дає змогу розвиватися не тільки освіті, а й українській педагогіці.

Список використаної літератури

1. Русова С. Історія педагогіки у зв'язку з розвитком культури / С. Русова. – ЦДАВОВУ – ф.3889. С 2. – С.110.
2. Ушинський К. Вибрані педагогічні твори: В 2-х томах. Т.І. Теоретичні проблеми педагогіки / К. Ушинський. – Київ. «Радянська школа». Перекл. з рос. А. С. Василенко. – 1983. – 488 с.
3. Родное слово (в сокращении) / К. Д. Ушинский // История дошкольной педагогики России : хрестоматия : учеб. пособие для студ. пед. интов / сост.: Е. А. Гребенщикова [и др.] ; под ред. М. Ф. Шабаевой. – М. : Просвещение, 1976. – С. 197-202.

Вікторія ГОНЧАРЕНКО

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ЯКОВА ФЕОФАНОВИЧА ЧЕПІГИ

Пошук оптимальної системи освіти, яка б стала підґрунтям для духовного та наукового розвитку учнів, було актуальним у всі часи. Багато педагогів вбачали вирішення цієї проблеми саме в переосмисленні історико-педагогічного досвіду української національної школи, вивченні та модернізації творчої спадщини вітчизняних просвітителів. Наприклад, в монографічних роботах, наукових статтях та дослідженнях М. Стельмахович, О. Любар, М. Ярмаченко проаналізували можливі варіанти модернізації процесів, які б могли сформувати в учнів науково-патріотичну позицію.

Гідне місце посідав Яків Феофанович Чепіга (1875-1938 рр.), адже основою його педагогічних поглядів було не лише створення оптимальної системи освіти, а й формування національної свідомості українців. Народився 12 травня 1875 в с. Мар'янка на Херсонщині, Російської імперії. Під час революції був завзятим прихильником розбудови та удосконалення національного виховання. Пропагував свої думки в таких працях «До національної школи» (1909 р.), «Національне виховання» (1913 р.), «Національність і національна школа» (1910 р.). Спадщина Якова Феофановича Чепіги разом з доробком педагогів-просвітителів того часу стала основою прогресивного розвитку української національної школи.

Роботи Я. Ф. Чепіги ставали провідними та мотивуючими для педагогів-методистів того часу. Громадський діяч кінця XIX – початку XX століття О. Мізерницький підкреслював: „Те, що було не під силу Русовій, Черкасенко та сотням іншим ... зумів зробити своїм ясним розумом Яків Теофанович” [1, с. 2]. Також високу оцінку працям Я. Ф. Чепіги ставив О. Попов, він казав: «Довгі роки упертої, тяжкої, але невпинної праці висунули тов. Чепігу з-поміж народного вчителства на високий п'єдестал науково-педагогічної діяльності».

Ознайомившись з такими працями «Ґрунтовні принципи нормальної школи» (1911 р.), «Психофізіологічні основи правопису» (1911 р.), «Увага і розумовий розвиток дитини» (1911 р.) видатного українського психолога та педагога-методиста, можна